

Vraag 4:

Hoe zag het Vincentius-weeshuis er uit?

Zoektips:

- Welke gebouwen stonden er op het terrein? Hoe zagen deze eruit? Wat valt je op ?
- Welke ruimtes waren er in het gebouw? Hoe zagen deze ruimtes eruit? Waarvoor denk je dat de ruimtes gebruikt werden (bijvoorbeeld de spreekkamer)?
- Let op de verschillen tussen de ruimtes voor de broeders (die de leiding hadden) en de ruimtes voor de pupillen. Wat valt je op?
- Vergelijk de foto's uit het gedenkboek (1930) met de foto's uit het album (1912). Wat valt je op?
- Bestudeer de Gemeentekaart van Buitenzorg. Kijk waar het Vincentius jongensgesticht ligt (een beetje onderaan de kaart, gebouwen zijn in het rood aangegeven). Kun je inschatten hoe groot complex is (maak gebruik van de schaal)? Welke gebouwen liggen er in de buurt?
- Bekijk ook Google Maps. Hoe ziet het Vincentius-weeshuis er tegenwoordig uit? En de kathedraal?

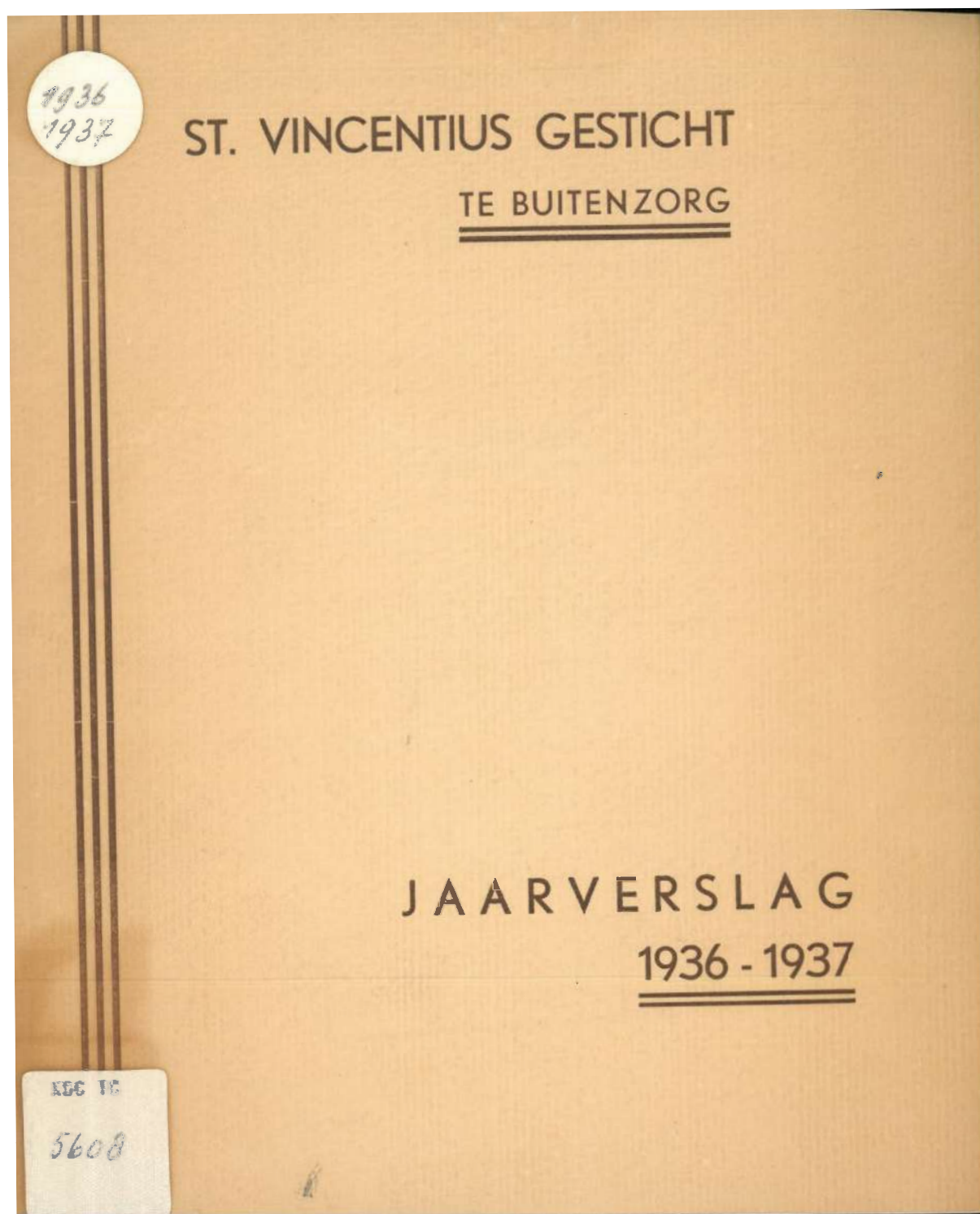

Archiefmap 4

Bron: Gebouwen, uit *St. Vincentius gesticht jaarverslag 1936-1937*.

(Een jaarverslag is een overzicht van hoe een jaar is verlopen. Zo'n verslag wordt elk jaar gemaakt).

Collectie: Katholiek Documentatie Centrum.

en avondmaal, ook s'morgens onder de speeltijd wordt brood uitgereikt.

Het ontbijt bestaat uit goed brood met boter en jam, koek vlees of iets dergelijks. Jam, koek en andere ingrediënten worden in eigen keuken bereid. Bij het brood wordt thee verstrekt.

Het middagmaal bestaat uit rijst met vlees of vis of eieren alsmede de nodige groenten en ingrediënten en fruit. Twee keer in de week wordt op last van de geneesheer rode rijst opgediend. Aan zwakke kinderen wordt dagelijks melk of eieren verstrekt. De bereiding der spijsen staat onder deskundig toezicht. Het gerief voor de maaltijden gebruikt, bestaat uit hetgeen de noodzakelijkheid en de beleefdheid vordert.

Kleding.

Iedere jongen draagt zijn eigen kleding wat zo enigszins mogelijk door de familie wordt aangeschaft. Keuze van stof wordt geheel vrij gelaten. Indien door de familie de stof wordt aangeschaft kan dit op de gestichtskleermakerij gratis worden aangemaakt. Voor de geheel onvermogen pupillen wordt door het gesticht kleding aangemaakt. Gestichts- of uniformkleding wordt niet gedragen. De nodige herstellingen worden ook gedaan op de gestichtskleermakerij waar steeds 5 kleermakers werken.

Reparatie van schoenen alsmede aanmaak wordt buitenshuis gedaan.

Gebouwen.

De gebouwen eisen steeds een duurzaam en geregeld onderhoud daar deze oud zijn. Steeds wordt gezorgd de gebouwen een net en gezellig aanzien te geven. In de loop van het jaar werden de gebouwen gewit en al het houtwerk aan de buitenzijde geverfd met technische verf, daar de ondervinding leert dat technische verf bestand is tegen zon en regen terwijl de z. g. passerverf verkleurt en schilfert, zodat uiteindelijk het gebruik van technische verf ook financieel voordeel oplevert.

Twee der zalen werden geverfd alsook de lambrizing op de jongens-speelplaatsen. Door voortdurende lekkage waren we genoodzaakt het gehele dak van een der jongenszalen te vernieuwen bij welke gelegenheid 't plafond omhoog werd gebracht en de balken uit de zaal verwijderd.

Feest en ontspanning.

De jongens hebben volop gelegenheid zich te vermaken met verschillende spelen, zowel binnen als buitenspielen, zoals schaak- pingpong- en biljartspel. Sport wordt ook beoefend, voetballen, tennissen, gymnastiek, athletiek enz. Wekelijks gaan de jongens zwemmen en krijgen zwemles van den heer P. W. v. Es badmeester van de militaire zwemkom die we dankbaar zijn voor zijn belangloos en tactisch les geven.

Iedere afdeling heeft een goed voorziene bibliotheek volgens leeftijd gesorteerd. Muziek wordt beoefend vocaal en instrumentaal. De harmonie onder leiding van Br. Corsini Anink wordt veel gevraagd ter opulstering van feestelijkheden. Het gemengd koor onder leiding van Br. Werenfried Barning gaf in de loop van het jaar vele uitvoeringen welke door het publiek zeer op prijs worden gesteld. Het gemengd koor dient in hoofdzaak tot opulstering van kerkelijke plechtigheden.

Viool- en pianolessen worden gegeven aan die pupillen, die daarvoor aanleg hebben. Op de jongens-afdelingen is radio en gramfoon, dit ter bevordering van gezelligheid en huiselijke geest om in alles zoveel mogelijk het normale huisgezin te benaderen. Jaarlijks worden door de pupillen enige toneel- zang- en muziekuvoeringen gegeven.

De pupillen die tijdens hun vakantie niet naar hun familie kunnen gaan, brengen deze door in de vakantiekolonie te Tjitjoeroeg, heerlijk gelegen in de bergen.

Vacantie- en Vacantiekolonie.

Gedurende drie vakantie's mogen de pupillen hun naaste familie bezoeken. In de grote vakantie gaan de meeste pupillen

Archiefmap 4

Bron: Fotoalbum St. Vincentius Gesticht Buitenzorg, Katholiek Documentatie Centrum ALFO 296. (De foto's zijn gemaakt tussen 1900 en 1912). Collectie: Katholiek Documentatie Centrum.

ST. VINCENTIUS GESTICHT BUITENZORG

N. V. „DE TULP“ HAARLEM

ADOLPHE
MESSIEVER
BIBLIOTHEEK

11 Feb. 1912

YIDISCHE
MISSE-LEHRE
BIBLIOTHEK

Als teken van erkentelijkheid en waardering
N dankbaar aangeboden door

A. L. M. J. de Maas,
C. v. Visser.

942
109601

4270296

30876
7293263

St. Vincentius.

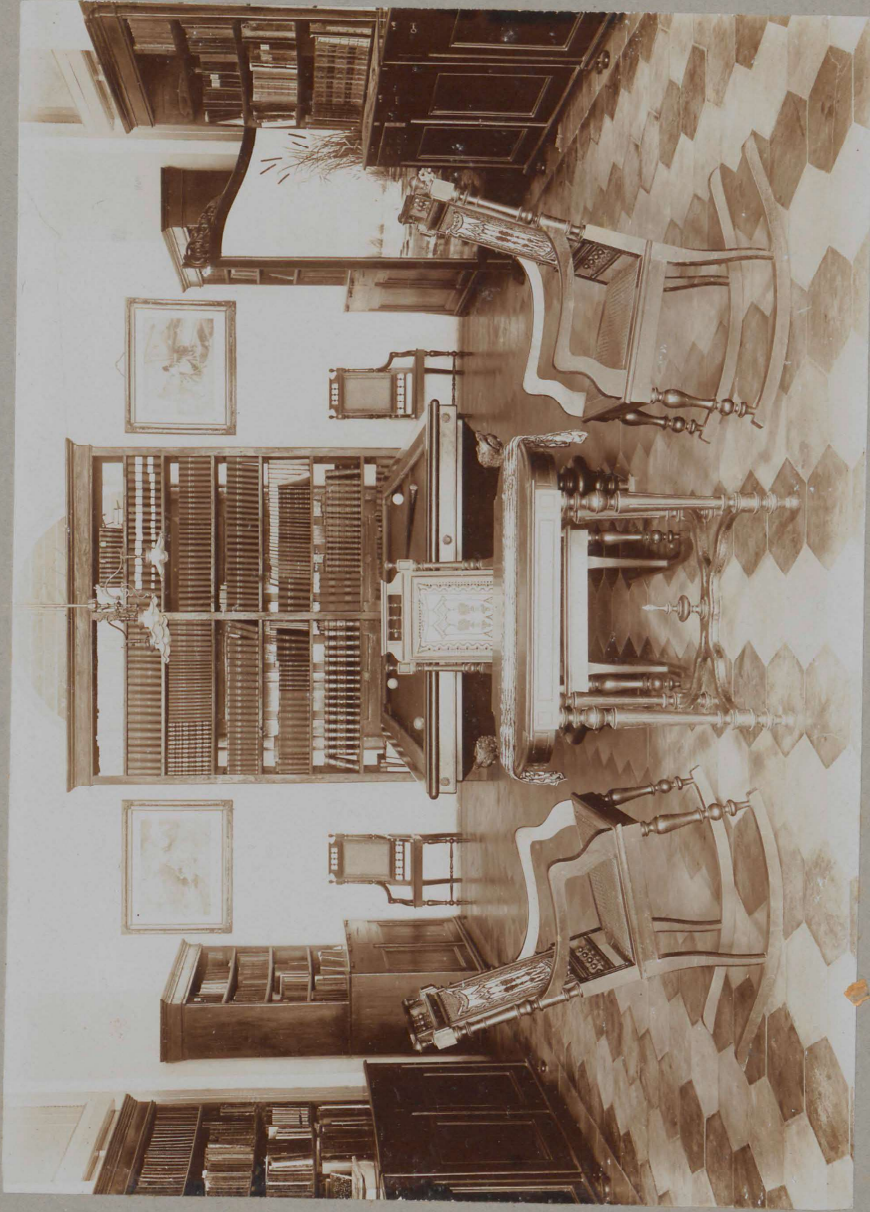
Front hoofgebouw.

3c877
7293264

Kinderen der inrichting.

3cd78
7293265

3C879
7293266

Bibliothek.

4

Spreekkamer.

3c880
7293267

Waschkammer.

3cddr
7293263

6

Sinnerkammer.

30882
7283269

De Keuken.

3cdd84
7293271

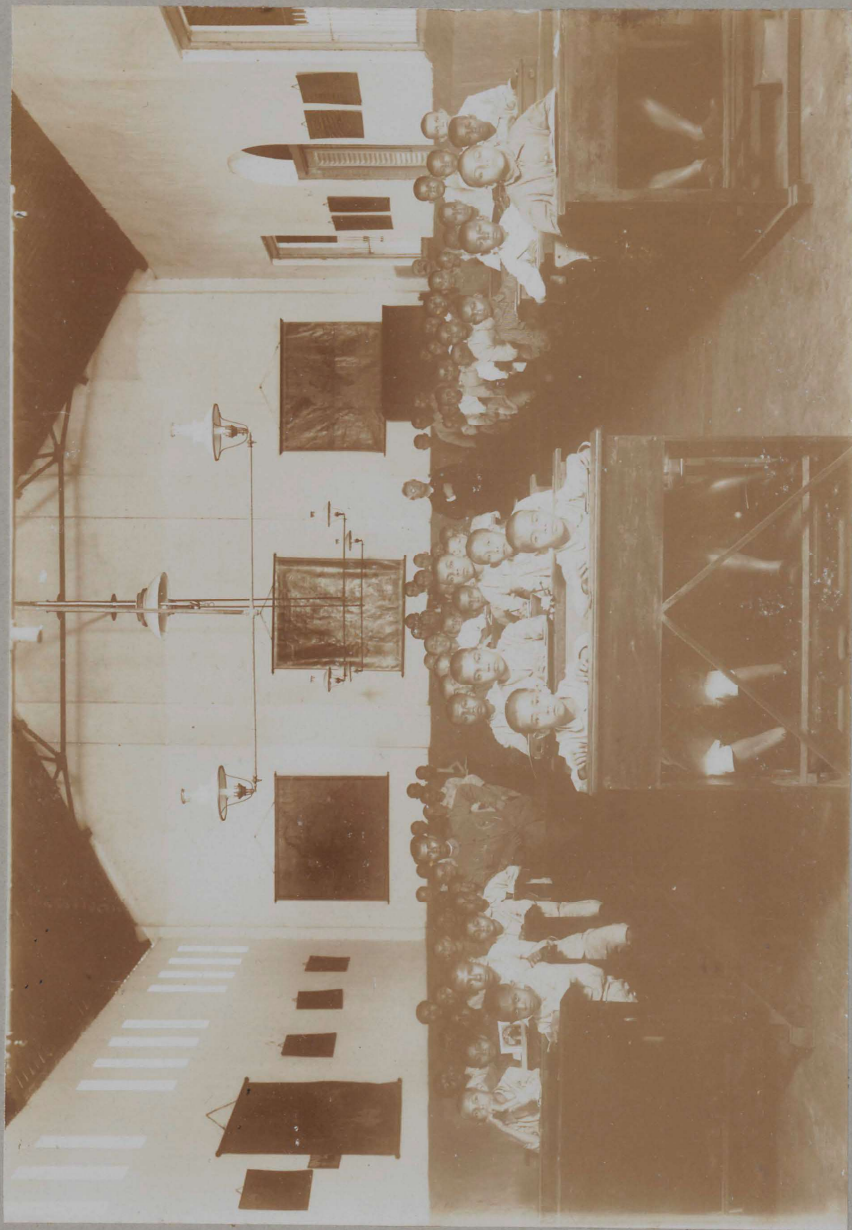
Een der slaapkamers.

3c885
7293272

Ziekenzaal.

3c886
7293273

3cd87
7293274

Studieraal.

Harmonie en footballclub.

30888
7293275

(13)

Gymnastiekles.

3c889
7293276

Groep Koorknappen.

122327
122328
122329

30891
7293278

Een der gangen.

De kerk van buiten.

3c0p92
7293279

Archiefmap 4

Bron: Foto's + onderschriften, in het *Gedenkboek Vincentiusgesticht* 1886-1936 (gemaakt in 1936, voor het 50 jarig bestaan).
Collectie: Katholiek Documentatie Centrum.

GEDENKBOEK

VAN HET

ST. VINCENTIUS GESTICHT

TE BUITENZORG

1886 — 1936

AANGEBODEN AAN
DE WELDOENERS VAN HET
GESTICHT

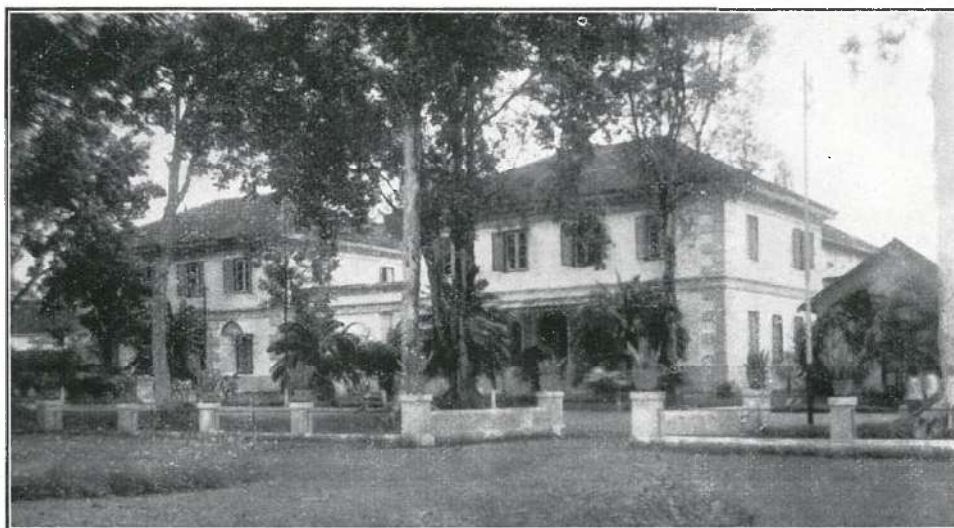

ARCHEIPEL DRUKKERIJ — BUITENZORG

KDC
KDC
7/10

EERSTE TIJDVAK (1886 — 1907) DE STICHTER EN ZIJN WERK

Bij de herdenking van het vijftigjarig bestaan van het St. Vincentius-gesticht te Buitenzorg gaan onze gedachten in dankbare herinnering terug naar den Stichter van deze Opvoedingsinrichting, Mgr. M. J. D. CLAESSENS, die na een ruim dertigjarige werkzaamheid in Nederlandsch-Indië, in 1907 repatrieerde en op 27 Januari 1932 in den gezegenden leeftijd van 82 jaren op zijne geboorteplaats, Sittard, overleed.

Vincentius Gesticht — Hoofdgebouw.

Uit zijn levensgeschiedenis stippen wij een en ander aan, ontleend aan het *Koloniaal Missie-tijdschrift*, Jrg. XVII, afl. II.

In 1876 priester gewijd, vertrok hij kort daarna in gezelschap van zijn Heerom, Mgr. A. C. CLAESSENS, titulair Bisschop van Tranipoli en Apostolisch Vicaris van Batavia, naar Nederlandsch-Indië. Als secretaris van den Bisschop vergezelde de jeugdige priester den Kerkvoogd op zijn dienstreizen, terwijl hem tevens als hulppriester en in 1878 als onderpastoor van Batavia, de geestelijke verzorging van Buitenzorg, van het militaire hospitaal te Weltevreden en van de reconvalescenten-

gestichtten te Kampong Macasser, Batoe-toelis, Gadok en Sindanglaja werd opgedragen. Ook had hij nog dienstreizen te maken naar de residenties Bantam, Krawang en de Lampongsche Districten.

Toch kon voor en boven alles Buitenzorg getuigen van de ijvervolle werkzaamheid van den missionaris. Niet alleen te Buitenzorg, maar ook te Soekaboemi, destijds kerkelijk tot Buitenzorg behorende, werd door

Vestibule.

pastoor CLAESSENS, die inmiddels (in 1885) tot eersten pastoor van Buitenzorg was benoemd, een kerk gebouwd. Vooral echter zal ten eeuwigen dage de naam van pastoor CLAESSENS in dankbare herinnering verbonden blijven aan het door hem te Buitenzorg opgerichte St. Vincentiusgesticht, hetwelk een weldaad geworden is voor de katholieke Indo-Europeesche weezen en verlaten kinderen in Indië.

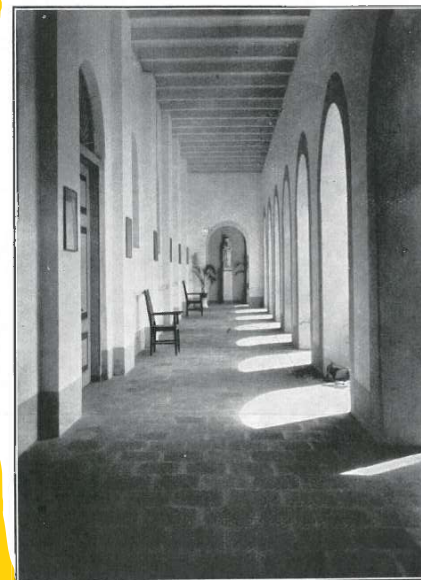
Hard heeft CLAESSENS voor dat weeshuis gezwoegd, maar groot is dan ook de dankbaarheid van de jongens geweest voor hun „Vader”.

En dat het een blijvende dankbaarheid was, getuigt wel het feit dat zij met Mgr. CLAESSENS, toen deze was gerepatriëerd, in correspondentie bleven en als van den een of ander de levensweg voerde naar Nederland, dan sprak het als van zelf, dat zij den grijzen priester te Sittard gingen opzoeken. Treffend was het dan ook, dat twee zijner oud-pupillen tegenwoordig waren bij zijn begrafenis!

Zijn gestadige stoere werkzaamheid had echter zijn gezondheid ondermijnd, zoodat hij in 1907 zich genoodzaakt zag om, na een leven van dertig jaar sloopen-den missiearbeid in de tropen, terug te keeren naar Nederland.

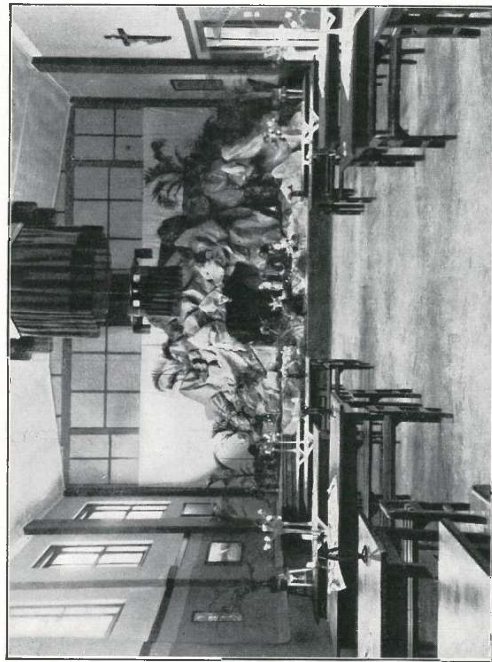
Het werk van pastoor CLAESSENS te Buitenzorg trok de aandacht zoowel van de kerkelijke als de wereldlijke overheid. Zoo werd hij dan in 1898 benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau en bij gelegenheid van zijn zilveren priesterfeest in 1901 tot Geheim Kamerheer van Z. H. den Paus.

Het is hier niet de plaats om in bijzonderheden te treden over de groote werkzaamheid door Mgr. CLAESSENS in het vaderland aan den dag gelegd, vanaf zijn terugkomst aldaar tot kort voor zijn overlijden. Hij had kunnen genieten van een *otium cum dignitate*, maar dat was niets

Een der gangen.

voor de werkzame natuur van dezen stoeren werker, voor wien het *repos ailleurs* geen holle leus was, maar de hoogere wijding had van een aan God toegewijd leven. Genoeg zij het te vermelden, dat Mgr. CLAESSENS zich ook in Nederland zoodanig verdienstelijk maakte dat hij bij gelegenheid van zijn 70sten verjaardag door Z. H. den Paus werd aangesteld tot de hooge waardigheid van Protonotarius Apostolicus a.i.p. en op zijn

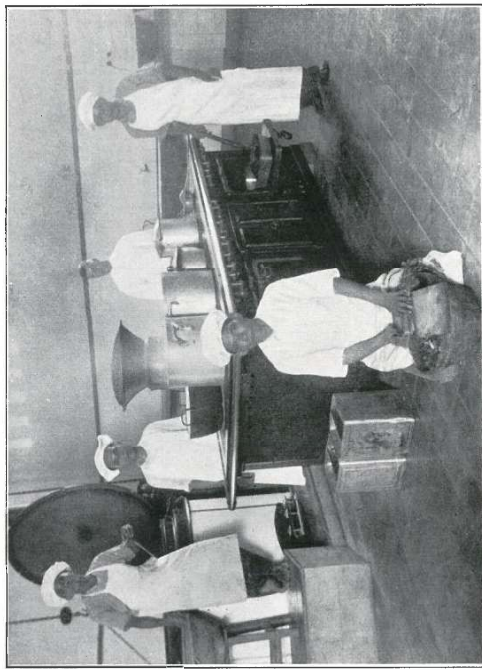
Eetzaal in den Kersttijd.

gouden priesterfeest in 1926 door H. M. de Koningin werd begiftigd met het Ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw.

Wat het Vincentiusgesticht te Buitenzorg, de groote stichting van den onvergetelijken pastoor CLAESSENS, onder Gods zegen geworden is, vernemen wij het beste van den Stichter zelf, en wel uit de door Zijn HoogEerwaarde bij zijn vertrek uit Indië nagelaten aantekeningen, zoomede uit eene circulaire van zijn hand, gedagteekend 1 Juli 1907.

Evenals in 1809 te Semarang twee weezen, den pastoor aldaar ter

verzorging toevertrouwd, de aanleiding werden tot de grootsche stichting van Semarang's R. K. Weeshuis, zoo kwam men ook te Buitenzorg, spoedig nadat de geestelijke bediening van deze plaats door den Apostolisch Vicaris van Batavia aan pastoor CLAESSENS was opgedragen, met een jong kind aandragen, dat de eersteling werd van het bloeiende St. Vincentiusgesticht. (cfr. ook het werk van VAN DER VELDEN S. J. „De R. K. Missie in N. O. I. 1808 - 1908, pag. 200 v.v.).

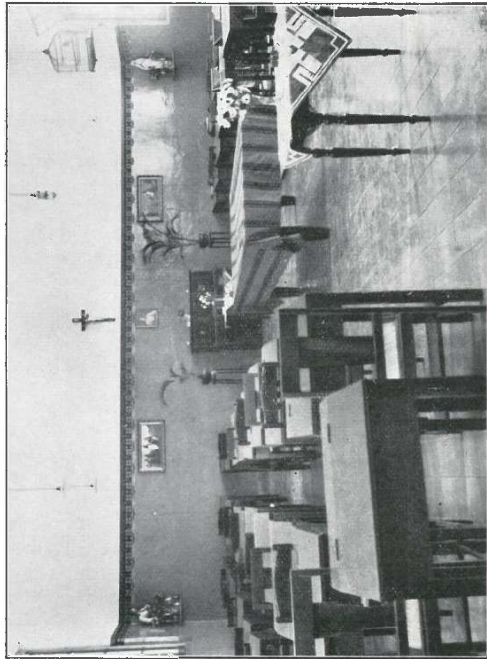

Keuken.

Mgr. CLAESSENS vertelt dit gebeuren en de verdere ontwikkeling daarvan in de volgende eenvoudige woorden:

„In de maand December 1885 bracht een arme vrouw een klein jongelje aan de pastorie, K. S. genaamd; zij was weduwe, doodarm en ziekelijk. Op haar aandringen en omdat P. en zijn vrouw zich met de verzorging van het wurm wilden belasten, nam ik het kindje aan; drie jaren zal het oud geweest zijn.

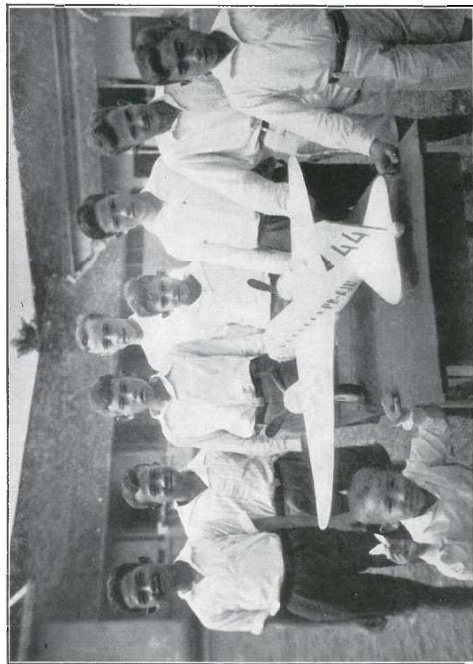
Het gebeurde in 1886, dat de heer P. R. VAN MOTMAN, Landheer van Dramaga, gehuwd met een dochter van wijlen Notaris KLEYN — vroeger president der Vincentiusvereniging van Batavia —, door den Raad van Justitie te Batavia werd aangewezen als voogd over twee minderjarige jongens, wier vader, een proponent, op het land Djasinga was overleden. De heer VAN MOTMAN was ten einde raad en wist niet

Studie- en verblijfzaal voor de groote jongens.

wat met deze kinderen te beginnen, de een was 15 en de jongste 11 jaar oud, D. en H. W., Indo-Europeesche knapen, De heer VAN MOTMAN, die met mij deze aangelegenheid kwam bespreken, wilde voor de opvoeding dier jongens een bijdrage verstrekken en beloofde zijn steun, bijaldien ik voor die kinderen zou willen zorgen. *Toen ontstond bij mij het denkbeeld en het voornemen mij meer te wijden aan arme verlaten kinderen.* Die beide jongens nam ik aan huis en nauwelijks was het bekend, dat de pastorie een asyl was voor arme jongens, of van alle

kanten kwamen aanvragen voor opname. Drie jongens v. V., onverzorgd achtergebleven kinderen van een te Tanah Sareal, Buitenzorg, overleden tuinopzichter, maakten spoedig met de drie aanwezigen het half dozijn vol. Meer kon ik er niet plaatsen, want daar was ons huis niet voor ingericht. Van de bijgebouwen maakte ik een soort van dagverblijf, waar de jongens konden eten, hun huiswerk maken en spelen en van de

De Uiver met haar makers.

grootte wagenkamer, die ongebruikt was, hun slaapkamer, waar op banken van bamboe, matrassen en kussens werden gelegd.

Het was in die dagen een getob van belang om al het noodige voor die zich steeds uitbreidende huishouding bij elkaar te krijgen, daar in de pastorie alleen het hoogst noodige aanwezig was en ik bij ieder bezoek te Buitenzorg door den huishoofdaard en zijn vrouw eraan werd herinnerd, hoeveel er nog ontbrak. En al bracht ik iedere keer als ik naar Buitenzorg ging, nog zooveel mee van wat ik in de toko's in de

stad (Batavia) en te Weltevreden en uit de pastorie (te Weltevreden) had bijeen verzameld, er was nooit genoeg.....

Nauwelijks was de eerste slaapplek voor de jongens ingericht, of tengevolge van kwaadaardige pokken moest alle beddegoed opgeruimd worden, en toen voor de tweede maal de inrichting zoo goed en zoo kwaad als het kon, geïnstalleerd was, maakte een ontrouwe huisbewaarder van

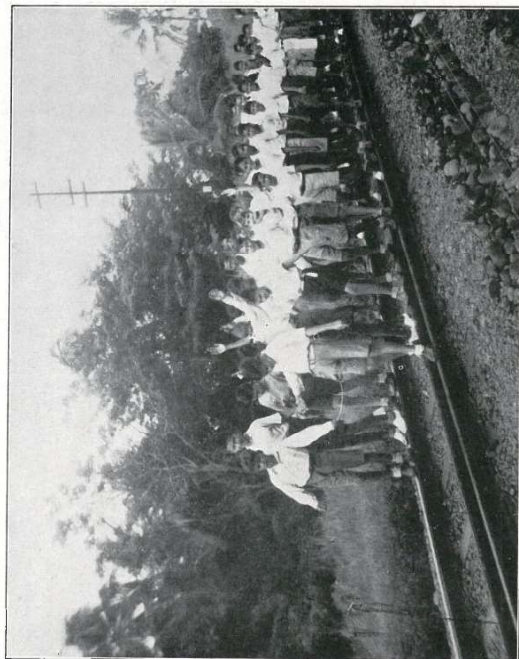
Studie- en verblijfzaal.

de veelvuldige afwezigheid van den pastoor ¹⁾ gebruik om het aanwezige meubilair als verhuisboedel op den trein te zetten en naar zijn eigen woning te brengen. De derde installatie hield het langer vol en moest reeds dienen voor 12 kinderen.

¹⁾ Ook in 1886 werden aan pastoor Claessens herhaaldelijk geestelijke dienst-reizen opgedragen, o.a. naar Sumatra's Westkust, tot zelfs naar de residentie Timor en Onderhoorigheden.

In 1887 vroegen wij voor onze liefdadige vereeniging, waaraan wij den naam gaven van „Hulpfonds van den H. Vincentius a Paulo te Buitenzorg” rechtspersoonlijkheid. Bij besluit van 2 Augustus 1888 No. 4 werd zij erkend en hare statuten werden in Stbl. No. 131 opgenomen.

Het Vincentiusgesticht had intusschen veel veranderingen ondergaan; de jongens waren uit de pastorie verhuisd naar een eigen gebouw, dat

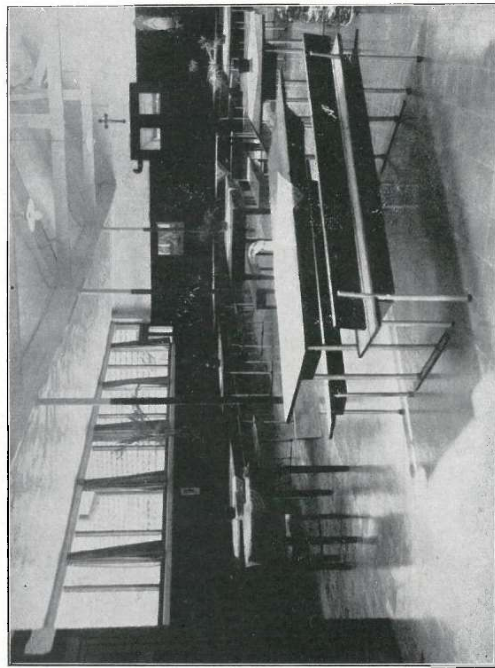

Op wandeling langs „de ijzeren baan”.

gedeeltelijk van steen, gedeeltelijk van hout was opgetrokken. uit giften, bij de landheeren in de Preanger, Cheribon en Tegal ingezameld.

In September 1888 werd Buitenzorg een vaste standplaats van een pastoor en in dezelfde maand volgde mijn benoeming. Voor het Vincentiusgesticht was dit van groot belang, daar ik mij nu geheel en al aan de inrichting kon wijden en over meer middelen beschikte.

In 1890 vonden er 80 jongens een onderkomen, maar hoe hen aan den kost en aan kleren te helpen? Dat was een groote zorg, want de hoop op bijdragen en giften werd niet altijd verwezenlijkt, en de huisvader van die 80 hongerige jongens heeft in die dagen proefondervindelijk de betekenis van het woord *soesah* kunnen leeren. Hij wilde die jongens laten werken, maar zij bedierven meer aan werktuigen en grondstoffen

Verblijfzaal schooljongens.

dan ze verdienden. Hij heeft het beproefd met een landje in de Preanger, maar al het geld, daarin gestoken, was weggegooid. Een schoenmakerij had meer kans van slagen, maar toen de zaak opnam, ging de baas schoenmaker om een futiele reden weg en liet ons zitten met een vracht leer en kostbare werktuigen. Toch liet men den moed niet zinken; met een betere installatie der werkplaats wilde de pastoor een soort van ambachts-cursus beginnen, schafte zich de noodigste werktuigen aan voor timmeren en smeden, zette een zestal jongens aan het werk en vroeg een kleine

subsidie om te kunnen volhouden; men kwam inspecteeren, vond den aanvang te gering en gaf nul op het rekest: de ambachtskursus stierf aan tering, maar van de zes leerlingen, daar opgeleid, slaagden er vier, die thans niet alleen goed hun brood verdienen, maar ook zich een fatsoenlijke positie in de maatschappij hebben weten te verwerven.

In armoede, niet wetend hoe de einden aan elkaar te binden, zuinig

Spanning bij het spel.

en op de kleintjes lettend, maar altijd met nieuwe plannen van uitbreiding in het hoofd, gingen wij vooruit en daar de inrichting en hare resultaten bekend werden, begon men ons meer vrouwen te schenken en kwamen nu en dan leerlingen uit de binnenlanden, voor wier opvoeding ouders en voogden een kleine bijdrage betaalden."

Hier onderbreken wij even de door Mgr. CLAESSENS gegeven beschrijving. Tot beter begrip van hetgeen volgt houde men in het oog, dat de Regering aanvankelijk zeer gereserveerd stond tegenover het

nieuwe liefdadigheidsgesticht. Subsidie werd niet verleend, hoezeer ook meermalen op de urgentie van Regeeringssteun werd gewezen. Er kwam gelukkig een kentering in de houding der Regeering. Want, zoo schrijft de pastoor verder:

„Zelfs de Regeering begon te begrijpen, dat de instelling van Buitenzorg voor iets goed was en op onze herhaalde noodkreten volgde eindelijk

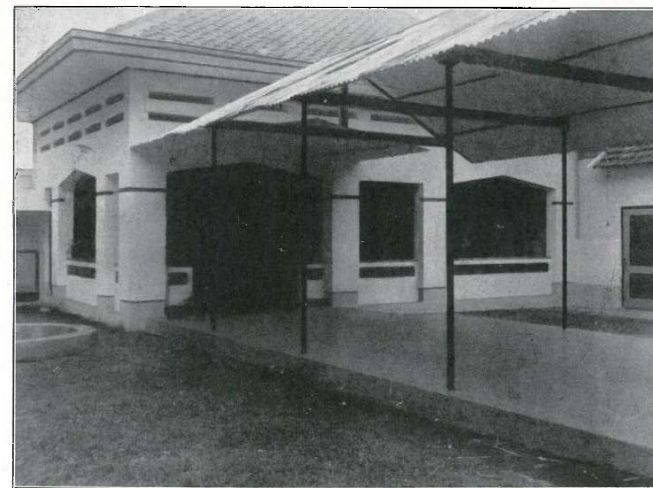

St. Nicolaasdag bij de kleintjes.

in 1893 een subsidie van f 3000,— 's jaars. Wij kregen dus voor ieder arm kind (er waren er 100) f 2,50 in de maand. Wij waren zeer dankbaar, maar onwillekeurig kwam ons in de gedachte, dat de Regeering van meening was, dat het Roomsche jaar zeer veel vastendagen telt.

Zoo werkten wij onder vele zorgen, telken jare het gesticht uitbreidend en verbeterend, tot 1898, en op den dag dat de volgens ons plan en overeenkomstig onze middelen en vooruitzichten ingerichte stichting-gerceed was en wij een huiselijk feest vierden wegens de voltooiing,

ontvingen wij een voorstel van de Regeering om met haar in onderhandeling te treden voor de opname van 75 R. K. militaire pupillen, jongens van 8 tot 12 jaar.²⁾

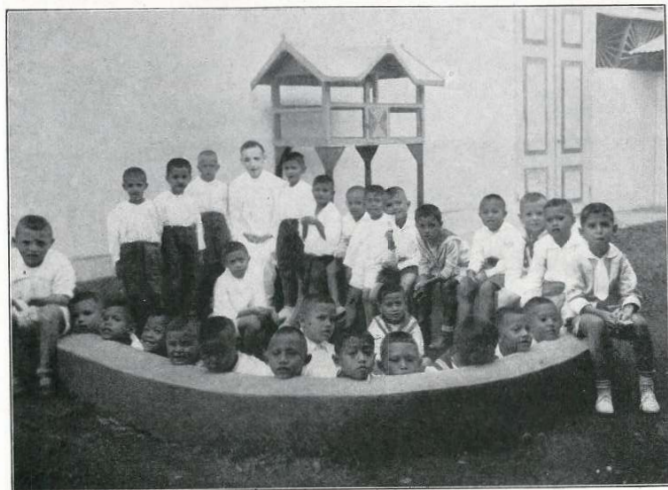

Verblijfzaal voor de kleintjes.

²⁾ Toentertijd maakte de pupillenschool te Gombong deel uit van de legerinrichting. Daar werden jeugdige knapen opgeleid voor den militairen dienst. Behalve gewoon lager onderwijs werd ook les gegeven in ambachten als kleermaken, schoenmaken, timmeren, voorts in rechtlijnig teekenen, administratie, muziek, schermen en militaire oefeningen. Tot hun 18de jaar bleven zij bij het pupillenkorps en gingen dan naar het leger over met een tienjarig verband. Hun eerste opleiding (van het 1ste tot het 12de jaar), moesten zij echter in de weeshuizen ontvangen. Het korps militaire pupillen (pupillenschool Gombong), in 1847 in het leven geroepen, werd in 1912, dus na een bestaan van bijna 66 jaar, opgeheven. De Regeering meende echter dit voor de Indische maatschappij zoo nuttig gebleken instituut niet zonder meer te moeten prijsgeven en zij besloot dan ook het instituut der militaire pupillen te vervangen door dat der „Gouvernements-pupillen“, dat minstens even zegenrijk is geworden voor de „Indische jongens“ als de opgeheven pupillenschool te Gombong. Jammer dat tengevolge van de bezuiniging, in 1933 besloten werd tot geleidelijke opheffing van de „Gouvernements-pupillen“, zoodat sinds dat jaar in de gestichten geen G.P. meer werden opgenomen.

Wij namen dat voorstel aan en twee jaren later was op de plaats waar het pas voltooide Vincentiusgesticht gestaan had, een nieuw gebouw verrezen, dat ruim 200 kinderen huisvesting kon verschaffen.

In 1900 kwamen de eerste militaire pupillen, eerst een enkele, toen een paar, later een half dozijn, maar langzaam aan werd onze inrichting meer bekend, en sinds vier jaren zijn de 75 voor militaire pupillen ge-

Onze peuters in den zandbak.

reserveerde plaatsen altijd bezet geweest. Wanneer de Regeering het aantal militaire pupillen voor ons gesticht op honderd had gesteld, zouden wij die ook gehad hebben, daar wij telkens kinderen moeten afwijzen, waaruit blijkt hoe onjuist de bewering is, dat ouders niet gediend zijn van weeshuizen, om er hun kinderen als militair pupil te plaatsen.

Het is te betreuren, dat de militaire pupillen reeds op hun 12de jaar de gestichten moeten verlaten om naar Gombong over te gaan en juist in den leeftijd dat de karaktervorming begint, aan onze leiding

worden onttrokken. De Regeering heeft dit ingezien, want reeds vanaf 1902 is een voorstel in overweging om de jongens tot hun 16de jaar in de gestichten te laten.

In het stamboek van het gesticht zijn we gekomen tot No. 600.

Racen.

Voor de groote vakantie waren er 186 jongens in de inrichting, n.l.
75 militaire pupillen,
11 kostleerlingen,
100 weezen of halve weezen."

*
* *

Mgr. CLAESSENS heeft, naast vele blijken van medeleven met zijn belangloosen arbeid ten bate van „het Indische kind”, in het bijzonder de verweesde en verlaten Indo-kinderen, veel tegenwerking ondervonden. In 1905 vooral, toen zijn ten koste van groote persoonlijke offers tot

stand gekomen en in stand gehouden weeshuis reeds bijna 20 jaren zijn groot nut had bewezen, heeft de pastoor zwaar onder die tegenwerking en miskennen geleden. Een jaar tevoren was Generaal VAN HEUTSZ als Gouverneur-Generaal opgetreden. En nu was den pastoor ter oore gekomen, dat van zekere hoog-ambtelijke zijde te Buitenzorg aan Zijne Excellentie was voorgesteld om, ter bezuiniging op de Lands-

Jeugdige opvoeders.

uitgaven, aan het Vincentiusgesticht voortaan elke subsidie en tekortdekking te weigeren. Er waren in dien tijd twee hooge ambtenaren die Mgr. CLAESSENS, op diens dringend verzoek, beloofden bij de Regeering al het mogelijke te zullen doen om Haar van dit voornemen af te brengen, en wel de referendaris S. DE GRAAFF (de latere Minister van Koloniën) en niemand minder dan de Algemeene Secretaris zelf, de heer W. VAN REES. Beiden hielden woord, doch hun bemiddeling bleef vruchteloos. Inmiddels waren n.l. allerlei kwaadaardige praatjes over het Vincentiusgesticht

rondgestrooid: het heette dat de jongens mishandeld en slecht gevoed werden; er werd gebabbeld over onzindelijkheid, verwaarloozing van de gezondheidszorg enz. Deze laster had het oor van den Gouverneur-Generaal bereikt. Zijne Excellentie kwam zeer onder den indruk van die praatjes, doch Generaal VAN HEUTSZ was er de man niet naar om wat hem ter oore kwam over misstanden of beweerde misstanden op

Verblijf- en studiezaal voor de grootste jongens.

zijn beloop te laten. Hij sprak er den Paleis-arts, Dr. KIJLSTRA over, die tevens kosteloos het geneeskundig toezicht over het Vincentiusgesticht op zich nam, en in deze functie dagelijks het gesticht bezocht. Mgr. CLAESSENS verhaalt dit met de volgende woorden:

„De Gouverneur-Generaal vroeg aan Dr. KIJLSTRA: „Dokter, wat is dat toch een smerige boel in dat Vincentiusgesticht, enz. enz.” KIJLSTRA antwoordde: „Uwe Excellentie is niet goed ingelicht” en de dokter bracht den G. G. van den geheelen toestand op de hoogte, waarop VAN HEUTSZ

zeide: „Je bent toch niet Roomsche?” KIJLSTRA antwoordde: „Neen, Excellentie. Ik spreek tot U als onbevooroordeeld man, en het doet mij leed, dat Uwe Excellentie lasterpraatjes over die inrichting voor waarheid heeft kunnen aannemen. Monseigneur weet op welke wijze Uwe Excellentie over zijn stichting heeft gesproken en hij veronderstelt, dat deze Uwe opvatting van invloed zal zijn op de beslissing, die de Regeering

Ziekenzaal.

gaat nemen omtrent het Vincentiusgesticht”, waarop de G. G. aan KIJLSTRA zeide: „Ga naar Mgr. en zeg hem, dat ik de subsidie zal geven.”

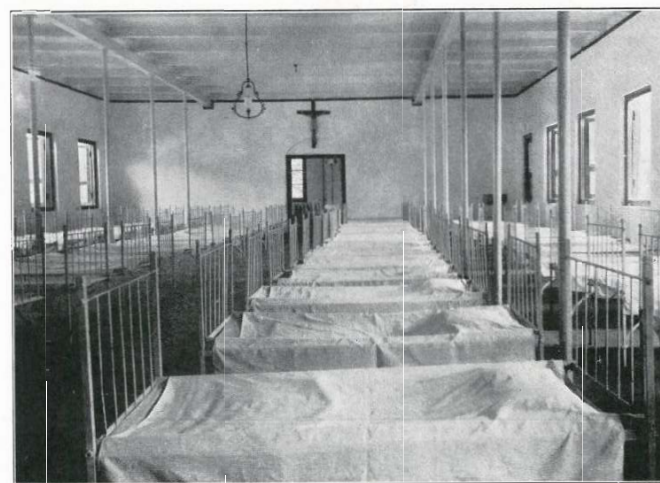
„Den 18den Mei 1905 werd” — zoo besluit Mgr. CLAESSENS zijn verhaal van dit voorval — „het besluit voor den onderstand aan onze inrichting door den Gouverneur-Generaal onderteeekend.”

Deze bijzonderheid vermelden wij in dit Gedenkboek in dankbare herinnering aan de nagedachtenis van

1. den grooten Landvoogd, Generaal J. B. VAN HEUTSZ, die, toen

hij overtuigd werd dat men Zijne Excellentie over den toestand van het Vincentiusgesticht had voorgelogen, onmiddellijk een daad stelde om het nadeel dat daardoor aan deze inrichting was berokkend, goed te maken.

2. Dr. KIJLSTRA, die op zoo cordate en sympathieke wijze de belangen van het toen belasterde Vincentiusgesticht bij den hoogste in den Lande verdedigde. Deze militaire geneesheer bleef vele jaren — tot zijn

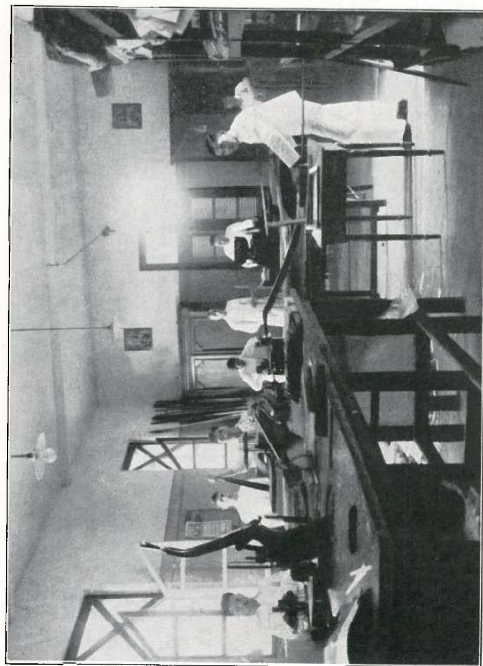

Een der slaapzalen.

vertrek naar Nederland, waar hij, na ontslag uit den militairen dienst, veler sympathie mocht verwerven als voorzitter van den geneeskundigen raad van het Departement van Koloniën — het Vincentiusgesticht met raad en daad steunen, voornamelijk als geneesheer der inrichting. Toen hij, in 1914, Eutenzorg verliet, werd hij op bijzondere wijze gehuldigd door den Gesichtsdirecteur, pastoor NOLTHENIUS DE MAN, het gansche Bestuur van Vincentius en alle pupillen, uit dankbaarheid voor alles wat hij zoo langen tijd geheel belangloos en vol toewijding voor het gesticht gedaan had.

Volledigheidshalve moet nog vermeld worden, dat de gunstige stemming van Gouverneur-Generaal VAN HEUTSZ ten opzichte van de inrichting tot aan zijn aftreden op 16 December 1909 bewaard bleef. Het ijs was gebroken. Pastoor A. VAN ABRNBERGEN schrijft daarover in zijn bekend werk over de Missie van 1859 tot 1934 het volgende:

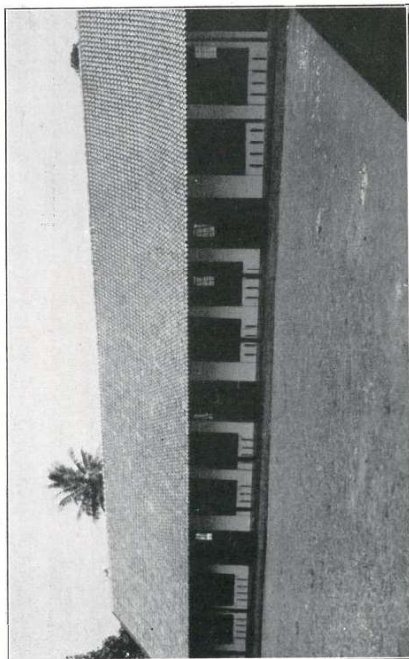
Op St. Dominicusdag, 4 Augustus 1907, werd te Buitenzorg de in-

Drukkerij-Binderij „St. Vincentius”.

gebruikstelling gevierd van de laatste nieuwe gebouwen van het St. Vincentiusgesticht: muziekzaal en dubbele eetzaal, keuken, provisiekamer en klassen voor de grootere afdeling, met welker oprichting in 1906 begonnen was. De jaren daarvoor waren moeilijk geweest voor Mgr. D. CLAESSENS: het oprichten van een eigen gestichtsschool werd steeds tegengegaan (die is pas in 1930 gekomen), wegens bezuiniging werd de subsidie beknipt of ingehouden, enz. *Dat was* (nu) *voorbij*: G. G. VAN HEUTSZ was gunstig omgestemd, en Mgr. CLAESSENS mocht op zijn laatste

patroonfeest in Indië met voltooiing de voltooiing vieren van 't bloeiend gesticht, waar een kleine 200 kinderen werden verzorgd. Op Zondag 8 September (1907) werd te Buitenzorg een afscheidsavond gegeven voor Mgr. M. J. D. CLAESSENS, die eerlang, na meer dan 30-jarigen arbeid

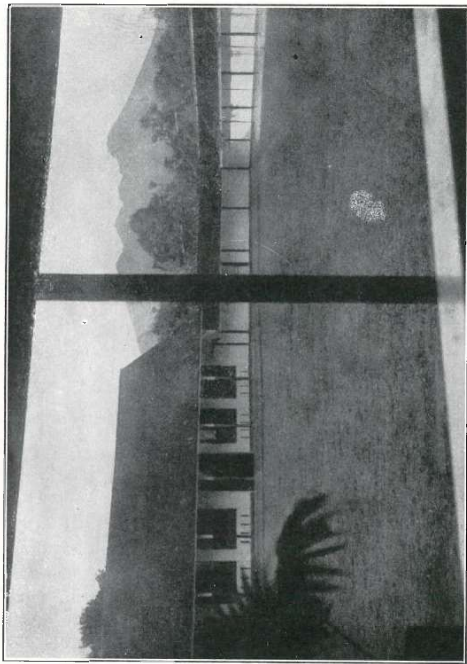
Broederschool.

in de tropen, Indië zou verlaten. De belangstelling van alle zijden, van parochianen en niet-katholieken, hooge ambtenaren enz. was overgroot.”

*
*
*

Alvorens dit hoofdstuk te beëindigen, moge het slot der circulaire van Mgr. CLAESSENS dd. 1 Juli 1907 hieronder volgen. Daar is toch een onbaatzuchtig werker, een edel mensch, een kenner van de Indische maatschappij aan het woord, en wel een die niet uitmunte door het woord, maar door *grote daden*, een man, wiens woord, gericht tot de ouders en voorgeden van Indische kinderen en gesproken in het belang van die kinderen, zijn gezag ontleent aan *dertig jaren van harten arbeid op sociaal terrein ten bate van de Indo-Europeesche gemeenschap*.

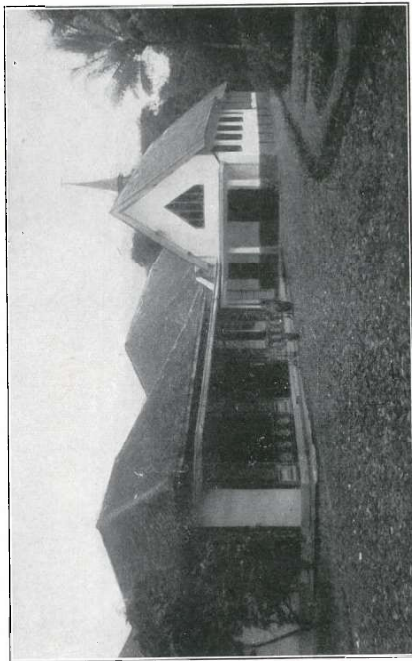
„Van de ruim 450 jongens” — zegt Mgr. CLAESSENS aan het slot van het schrijven waarmede hij afscheid nam van vrienden en weldoeners, van ouders en voorgeden, — „die bij ons sinds de oprichting werden opgevoed, zijn er velen, die in Gouvernementsdienst of bij particulieren werkend, door de positie die zij bekleeden een eer zijn voor onze inrichting en voor ons en onze weldoeners een bewijs, dat onze moeite en hulp niet tevergeefs zijn geweest!

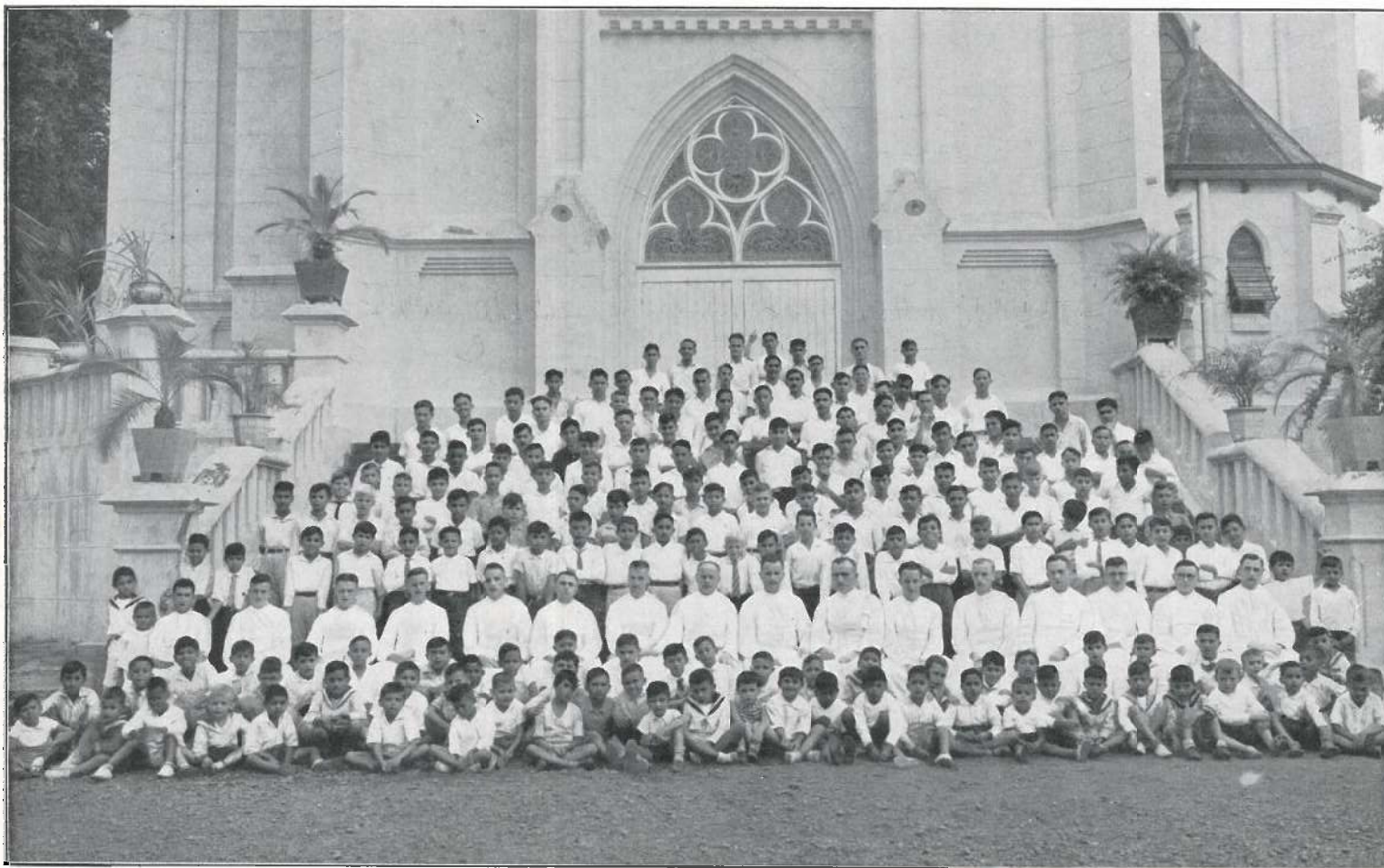
Uitzicht van de school op den „Salak”.

Jongens, die tot hun zestiende jaar onder onze leiding bleven, kwamen meestal in de maatschappij goed terecht, terwijl anderen, die vóór dien leeftijd de inrichting verlieten en in de Indische kampongomgeving terugkeerden, dikwijls lichamelijk en zedelijk te gronde gingen. *Het Indische kind, dat eerder leert bevelen dan gehoorzamen, dat er aan gewoon is in alles zijn zin te krijgen, moet een school van tucht doorloopen en begripen, dat er een wil is boven den zijnen; het moet*

leeren gehoorzamen, aan orde gewoon reken en insien, dat men alleen door deugd en werken en aanhoudend werken vooruit kan komen. Ora et labora: bid en werk is onze leus, die wij hebben getracht onze jongens in te prenten en daarom zijn velen flinke mannen geworden en hebben wij de overtuiging gekregen, dat men wel van de Indische jongens iets maken kan.”

Vacantie-oord van het Vincentius Gesticht te Tjitjoeroeg.

Internen van het Vincentius Gesticht met hun opvoeders.

Archiefmap 4

Bron: Foto Maquette Vincentiusweeshuis Buitenzorg, Katholiek Documentatie Centrum ALFO 319.

Collectie: Katholiek Documentatie Centrum.

Auteursrecht onbekend. Mocht u van mening zijn (auteurs)rechten te kunnen doen gelden op deze bron, dan verzoeken wij u om contact op te nemen met het Wetenschapsknooppunt Radboud Universiteit.

BIJ ONZE PLATEN.

Het zijn twee trotsche berglandschappen, die de Engelsche schilder Compton ons biedt: Inter-laken met de smetteloos blanke „Jungfrau“, de heerlijke reus van het Berner-Oberland, — en Courmayeur, het Italiaansche grensdorp, dat de concurente is van Chamonix aan de Fransche zijde, met den trotschen Mont-Blanc aan de meest-woeste zijde, die van den „Col du Géant,“ naakt en dreigend...

Merkwaardig mooi is de tegenstelling van deze twee bergkolossen, die op de schilderijen van Compton wel goed tot haar recht komt: de Mont-Blanc geweldig breed: naakte steenmassa's die steil zich verheffen, waar hier en daar de sneeuwmassa's en gletschers zich afteekenen in de holtten, en de Jungfrau koen en prachtig van bouw zich welvend, door de twee groote uitloopers, den Silberhorn en den Schneehorn als gesteund, fier den sneeuwwitten, altijd smetteloos-blanken top omhoog beurend, die zich 4176 Meter hoog verheft...

Beide kolossen hebben hun hartstochtelijke vereerders: is het wonder dat de Jungfrau, poëtischer en schooner, zich meer verheugt in de gunst der toeristen, terwijl de Mont-Blanc de uitverkorenste is der hartstochtelijke geroutineerde bergbeklimmers!

Drie groote „Franciscaansche“ heiligen geeft de schilder Lauenstein ons in zijn blijkbaar voor een kerk bestemde muurschildering: Sinte Clara, de reine Maagd die door het H. Sacrament de Saracenen verdreef, — de heilige arme van Assisië-zelf, — en Sinte Coletta, die de tweede stichteresse van de Orde der arme Clarissen mag genoemd worden. Drie groote figuren inderdaad uit het kloosterleven der Roomsche Kerk.

De schilderij van Bern. Gribble „In den orkaan“ spreekt voor zichzelf. De zelfopoffering en de moed der dappere redders in de ranke reddingsboot, — de hulpeloosheid van het stoomschip dat tegen den orkaan, langeslagen en met wie weet hoe groote averij, machteloos poogt te worstelen, zijn door den schilder weergegeven. Er zit beweging, diepte en gevoel in dit mooie schilderij, dat als veelzeggend zeestukje een beschouwing overwaard is.

Onder onze „actualiteits“ foto's in dit nummer komt er eene voor, die méér dan actueel is: de afbeelding van het „Volkerenmonument“ op het slagveld te Leipzig, zooals dit in 1913 bij den honderdjarigen gedenktag van den beroemden slag zal worden onthuld. Het wordt een reusachtig gedenkteken, niet minder dan 93 Meter hoog, dat het groote slagveld op echt-Duitsch monumentale wijze, breed en massief in de groote lijnen en tot in de onderdeelen toe, zal beheerschen!

Zoo'n deugniet. Onderwijzer. Zeg eens Muller, herhaal eens wat ik daareven gezegd heb! Leerling. U zei dat de beroemde schilder Rubens met één penseelstreek een lachend kindergezichtje in een schreiend kon veranderen.

Onderwijzer. Zoo, en wat had je toen je buurman toe te fluisteren?

Leerling. Ik zei: dat doet mijn vader zoo dikwijls — en nog niet eens met een penseel, maar met de karwats!

MR. F. VERSCHURE †
Voorzitter van den Raad van Beroep (Ongevalvenverzekering) te Roermond, die dezer dagen in den ouderdom van 71 jaar overleed.

Zoo'n slechte man. Echtgenoot (terwijl zijn vrouw aan het piano spelen is) Fanny, houd in 's hemels naam toch op. In je muziek zijn nóg meer fouten dan in je kookboek!

OPMERKING. Onderaan de tweede kolom van de vorige bladzijde zijn abusievelijk weggelaten de woorden: *Slot volgt* bij het verhaal *Om 't Sloe*.

NAAR BUITENZORG

TER GELEGENHEID VAN 1 FEBRUARI 1912.

Kom, vriendelijke Illustratie-lezer, gij moet naar Buitenzorg; ik zal het voorrecht hebben U daar te brengen. Niet boos worden, ja, als ge persoonlijk met Java bekend mocht zijn. Ik zinspeel heelmaal niet op Indisch Meer-en-Berg en zou, wederom we één van beiden dáár verwacht, heusch niet gesproken hebben van een voorrecht. Ook naar

het Paleis, op audiëntie bij Gouverneur-generaal Idenburg gaan we niet. Van het voorrecht (dit ware er werkelijk een) voor dien sympathieken Opperlandvoogd de traditioneele drie buigingen te maken, doen we afstand om Zijne Excellentie niet te storen in zijn overdrukke werkzaamheden. Zelfs de wereldberoemde Plantentuin staat op ons programma niet en een reisje naar Bogor met het eenige doel om de koelte te zoeken en misschien een zwembad te Kottabatoe te nemen, ware iets voor verleden jaar zomer geweest, maar zou gekheid zijn in dit seizoen.

Kort en goed, we gaan naar Buitenzorg eenig en alleen om een blik te werpen op een gedenkteken, dat daar verrijst, niet ver van het station, aan den Bantamschen weg. Het is eigenlijk meer een gebouw of, nog juist, een groot gebouwen-complex: het Vincentius-gesticht voor ouderlooze of uit anderen hoofde onverzorgde katholieke jongens. Met de op hetzelfde terrein staande parochie-kerk, tegelijk kapel voor de jongens, vormt het een inderdaad monumentaal geheel, een steenen apotheose der katholieke Charitas en een gedenkteken „aere perennius“ voor den stichter, Monseigneur Dominicus Claessens.

Nu even prentjes kijken, vriendelijke lezer of lezeres.

Onze foto's geven van het groote gebouwen-complex een goeden indruk!

Daar is vooreerst het Gesticht van buiten, waar ge in de verte de kerk van O. L. Vrouw van het H. Hart ziet, — de mooie kerk, die een andere opname afzonderlijk weergeeft en bijzonder mooi doet uitkomen.

Een mooi kiekje is ook dat van de speelplaats, waar de 200

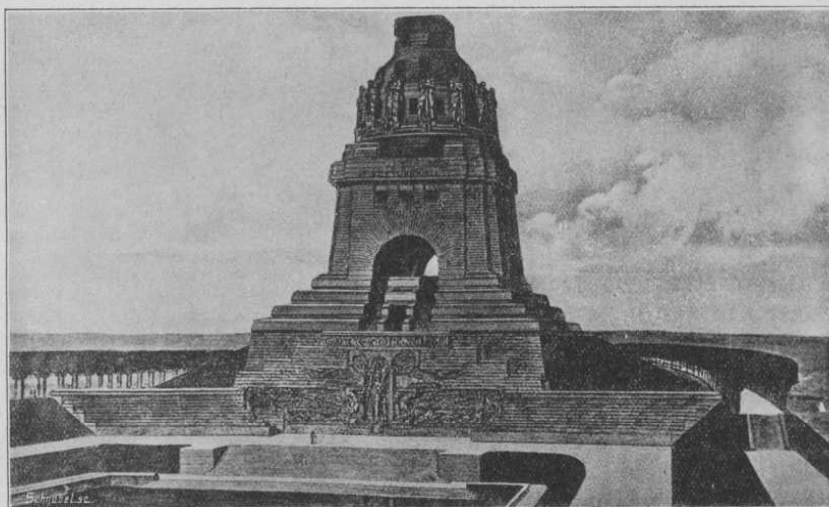
Indo'tjes die het gesticht herbergt, zoo vol pret en lust dartelen, onder het zorgvuldig opzicht van hunne liefderijke opvoeders.

En St. Vincentius, standbeeld op de groote binnenplaats, waaromheen de gebouwen zooorsch zich schikken, is als een wachter, waarnaar allen met liefde en eerbied opzien!

Ten slotte: wat 'n aardig gezicht, de knapen in de luchtige, flinke eetzaal!

En het portret?... Daarover spreek ik u straks!

Heeft de lezer thans eenigszins eene voorstelling van de belangrijkheid dezer Buitenzorgsche stichting en van wat het overaj

HET MONUMENT VOOR DEN SLAG BIJ LEIPZIG:

een reusachtig bouwwerk, dat in aanbouw is tot herdenking van den „volkerenslag“ bij Leipzig, het begin van Europa's bevrijding uit de overheersching van Napoleon, bij het honderdjarig gedenksticht daarvan in 1913.

beteekenen zou zoo iets in het leven te roepen en door de onvermijdelijke periode van mislukte proefnemingen en van tegenslag met dit en tegenslag met dat heen te helpen?

Zoo ja, dan verheffe hij die voorstelling gerust tot de tweede macht omdat we in Indië zijn, waar het ondernemen en consolideeren van eene stichting van dezen aard nog heel wat meer zegen wil dan in Europa.

Goede redenen heeft de Vincentius-vereeniging te Buitenzorg dan dat zij haar 25-jarig bestaan op 1 Februari dezes jaars met groote plechtigheid wilde vieren. De Vincentius-vereeniging en het Vincentius-gesticht zijn in zoover één, dat de eerste zonder het laatste geen reden van bestaan hebben zou. Vincentiuswerk, zooals dat hier te lande beoefend wordt, valt in Indië zoo goed als heelemaal niet te verrichten en dus zoeken de Vincentianen het meer op het gebied van opvoeding der verlaten of al te schamel verzorgde jeugd. Daar de Buitenzorgsche vereeniging niet de eenige Vincentius-vereeniging in Nederlandsch-Indië is, ligt het voor de hand, dat ook meer plaatsen gestichten van liefdadigheid voor jongens of meisjes bezitten, maar geen enkel daarvan dat het Buitenzorgsche evenaart.

Geen wonder, waar omstandigheden, waarop ik hier niet verder kan ingaan, van het laatstbedoelde als het ware een centraal gesticht voor den geheelen Indischen Archipel gemaakt hebben.

Feitelijk had Mgr. Claessens zich reeds een paar jaar met kindverzorg bezig gehouden toen hij de Vincentius-vereeniging te Buitenzorg in het leven riep en om bijstand te hebben (Mgr. had nog heel wat ander werk en dit vorderde dikwijls zijne afwezigheid van de plaats) en om zijn levenswerk naderhand in goede handen te kunnen achterlaten. Hijzelf bleef natuurlijk de ziel van alles en zonder hem — de Buitenzorgsche Vincentianen zullen de eersten zijn om dit te erkennen — ware het gesticht nooit geworden wat het tot ieders bewondering thans is. Of de naam van Monseigneur dan ook dezen 1en Februari zal geklonken hebben binnen de muren en onder de gewelven, die zijn tooverstaf heeft doen en alleen heeft kunnen doen verrijzen!

Tooveren, ja dat en geen ander is het woord. Schatten zijn door hem te Buitenzorg verwerkt. Alles wat hij ooit het zijne genoemd heeft werd aan zijn levenswerk ten offer gebracht, doch dat waren peulschilletjes, vergeleken bij de sommen die daarenboven nog zijn besteed.

De rest is van roomsch en onroomsch bij elkaar.... gebedeld?

DE MOOIE KERK VAN O. L. VROUW VAN HET H. HART TE BUITENZORG; Parochiekerk (tevens kerk voor de verpleegden) van het St. Vincentius-gesticht.

MGR. M. J. D. CLAESSENS, de stichter van het St. Vincentius-gesticht te Buitenzorg, dat 1 Februari jl. zijn 25-jarig bestaan vierde en dat onze lezers in woord en beeld in dit nummer vinden beschreven.

Goed, wij aanvaarden het woord, maar dat bedelen was tooveren bij hem.

Hij behoefde zich om zoo te zeggen maar te vertoonen om den menschen het geld uit de portemonnaie te tooveren. Sterker nog, als het eens heel noodig was, kwam het ook wel vanzelf naar hem toegevlogen.

Zie, die tooverkunst is nu wel voor ons katholieken niet onverklaarbaar. Een groot geloof, diepe naastenliefde en een rotsvast Godsbetrouwen, dat zijn er de elementen van. Ook is Mgr. Claessens niet de eerste wonderdoener van dit slag geweest (men denke o.a. slechts aan zijn groot voorbeeld, de H. Vincentius zelf) en zal hij Godlof de laatste niet zijn. Toch blijft hij een van die ik mag wel zeggen buitengewone mannen, waarop katholiek Nederland trotsch mag gaan, aan wie het den tol zijner hulde niet onthouden mag en, ik ben ervan overtuigd, ook niet onthouden zal. Iedere Illustratie-lezer heeft wel eens vernomen van den grooten eerbied en de hooge populariteit, waarin onze geestelijkheid in Indië zich ook van den kant van andersdenkenden verheugen mag. Welnu, Mgr. Claessens is een van hen, die daartoe het meest bijgedragen hebben.

Eenige levensbijzonderheden over dezen hoogwaardigen priester mogen hier worden ingelascht.

Mgr. M. J. D. Claessens werd den 17 Februari 1852 te Sittard geboren.

Hij werd 16 April 1876 Priester gewijd in de kerk van het klooster der zusters van Liefde te Sittard door zijn oom, Mgr. A. C. Claessens, Bisschop van Tranopoli i. p. i. en Apostolisch Vicaris van Batavia, met wien hij den 26 November van hetzelfde jaar naar de Missie van Ned. Oost-Indië vertrok.

Van af 9 Januari 1877 tot 7 September 1889 was hij onderpastoor van Batavia en secretaris van den Bisschop, van 7 September 1889 tot 9 September 1907 pastoor te Buitenzorg.

Op 12 September 1907 is Mgr. Claessens met verlof naar Nederland vertrokken en op 10 October 1910 eervol ontslagen uit den kerkelijken dienst in Ned. Indië.

Mgr. M. J. D. Claessens werd bij besluit van 31 Augustus 1898 door H. M. de Koningin benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Z. H. Leo XIII benoemde hem den 7 Januari 1901 tot Eere-Kamerheer en Z. H. Pius X den 26 November 1907 tot zijn Huisprelaat.

Monseigneur Claessens leeft sedert enkele jaren als gepensioneerd bezoldigd geestelijke van den tweeden rang te Sittard, zijne geboorteplaats. Aardige bijzonderheid: zijne huishouding wordt waargenomen door mevrouw M. Plune, eene Indische dame, die in het gesticht te Buitenzorg meer dan twintig jaar lang zijne trouwe medewerkster was als hoofd van het keuken- en linnen-departement en van wat in zulk een huis zooal meer niet goed kan gaan zonder vrouwelijk toezicht.

Worden er Illustratie-lezers gevonden, die zich na lezing van dit stukje opgewekt gevoelen tot het schenken eener jubileumgift aan het Vincentiusgesticht te Buitenzorg, geen vorm van hulde zou aangenamer kunnen zijn aan Monseigneur!

HET St. VINCENTIUS-GESTICHT TE BUITENZORG:
een deel van den voorgevel van het kolossale huis, met de kerk op den achtergrond.

HET St. VINCENTIUS-GESTICHT TE BUITENZORG:
de jongens op de speelplaats van het gesticht.

HET ST. VINCENTIUS-GESTICHT TE BUITENZORG:
een alleraardigst kiekje in de eetzaal onder het middagmaal.

HET ST. VINCENTIUSGESTICHT TE BUITENZORG:
St. Vincentius Standbeeld op de binnenplaats van het huis.

Archiefmap 4

Bron: Gemeente kaart van Buitenzorg (sheet 1), Bataviaa : Topografische inrichting, 1920. Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) 2004 (TIFF- Afbeelding), CC BY 4.0. Ook te bekijken via: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:2012976>

Archiefmap 4

Bron: GOOGLE MAPS: Bogor. Stella Maris Seminary (het gebouw van het Vincentius Gesticht zoals het nu is op google maps en google streetview): Jl. Kapten Muslihat No.22, RT.04/RW.01, Paledang, Kecamatan Bogor Tengah, Kota Bogor, Jawa Barat 16122, Indonesië. Te bekijken via:<https://goo.gl/maps/Nz9pbpWqZFpKheSHA>

